

Bilingualism or Multilingualism Impact on Language Skills of Graduated Students of Iran's High Schools

Maryam Daneshgar*

Assistant Professor of Persian Language and Literature Education, The Academy of Persian Language and Literature, Tehran, Iran

Abstract

Ethnic diversity in Iran results in language variety and it affects education from the first year of school; therefore it is necessary to take heed of this matter and to prevent disturbing bilingual children's education progress for lack of deficiency in the Persian language. This study has been done to analyze the language skills of bilingual and graduated Persian speakers. Statistical society was the students of twelfth grade and the sample has been chosen with the cluster sample and random multistage method among these cities: Arak, Tabriz, Sari, Sanandaj, Shiraz, Yasouj, and Yazd. The research methodology was based on a survey. Besides descriptive statistics, in the inferential statistics part, the non-parametric tests of Mann-Whitney U and

- This article is taken from the research project "Measuring and analyzing the outputs of the country's secondary education system from the perspective of the four language skills" approved by the Persian Language and Literature Academy.

*Corresponding Author: mm.daneshgar@gmail.com

How to Cite: Daneshgar, M. (2023). Bilingualism or Multilingualism Impact on Language Skills of Graduated Students of Iran's High Schools. *Language Science*, 10 (18), 279-308. doi: [10.22054/LS.2022.68584.1550](https://doi.org/10.22054/LS.2022.68584.1550).

KruskalWallis and the parametric test of t-test and ANOVA were employed. Examining the quantitative and qualitative data proved that the results of evaluating Persian and bilingual graduates were meaningful in reading, writing, listening, and speaking skills and the Persian students functioned in all of the skills better than the bilingual students. These outcomes were exact even with adding gender, major, and comparison between the best score of bilinguals and the weakest score of Persian students. The meaningful differences between all of the skills demonstrated that the efforts made in the formal education years were not efficient enough. Based on language variety in Iran, the recommendation of this paper is a reconsideration of current educational programs, especially with paying attention to preschool and the first-third grades of elementary school.

Keywords: Persian language, standard language, second language, bilingualism, language skills, literary skills.

1. Introduction

Persian is the national and official language of Iran and all of the official education at schools are done in Persian language. On the other hand, Iran has ethnic diversity with various dialects in a large population. Therefore, Iranian children don't have the same language situation by entering school at the age of six and their proficiency in Persian is different. According to the studies, if proper education regarding the dialects and languages of each region does not occur, there will be a learning disability and it will spread to other grades. This topic must be taken seriously to prevent the lack of Persian, which disturbs bilingual children's educational progress. This research is done to analyze bilingualism's impact on enhancing the reading, writing, listening, and speaking skills of graduated students

of the educational system by paying attention to the sort of language (being bilingual or Persian speaker), gender, and major.

2. Literature Review

Numerous studies in Iran and other countries revealed the better performance of bilinguals and a positive influence of bilingualism on the social and cognitive abilities of children and teenagers (including cf. Povarch and Kurt, 2019; Jumabava, 2021; Asadibalin, 1394; Abtahi and Khodadadian, 1395; Yousefi et al. 1396), in contrast, other studies displayed that being bilingual for Iranian children is usually a disturbing point rather than an advantage. The first exposure to school for students with different mother tongues will usually cause language confusion that will affect their educational process. The discontinuity between the language of school and the mother tongues of students will hinder communication based on personal motivation so it will harm the educational process (Parsaie et al, 1392) also the rate of dropping out of school in the cities with the majority of bilinguals is considerably more than other cities (Daneshgar, 1396).

3. Methodology

The research methodology was based on a survey. Statistical society was all of the students of twelfth grade and the sample was 595 graduated students of the twelfth grade of high school that was chosen among these cities: Arak, Tabriz, Sari, Sanandaj, Shiraz, Yasouj, and Yazd with the cluster sample and random multistage method (for more information, see Daneshgar, 1398, pp. 56-53). Selecting the sample (shown in Table No. 1) was purposeful and attempted to cover the linguistic variousness of different regions of Iran.

Table 1*Statistical data of participants*

	Language situation		Gender		Educational major			total
	bilingual	Persian speaker	boy	girl	Liberal arts	Science	Mathematics	
number	232	363	277	318	142	326	127	595
percent	39	61	47	53	24	55	21	100

Research tools were: A. web-based, online, and researcher test for reading, writing, listening, and speaking skills (for more information about the construction of the test and evaluation tables, see Daneshgar, 1398, 57-61), B. background questionnaire of students including background information which will lead to giving information about the mother tongue of participants and the usage of their mother tongue among their families compared to Persian.

4. Results

Based on the sort of language (being bilingual or Persian speaker): among bilingual and monolingual Persian speakers in all reading, writing, listening, and speaking skills is a notable difference and in all of these skills, Persian speakers have more capacities.

Based on gender: in all of the skills, girls had more abilities and this difference was meaningful. Moreover, the impact of gender was analyzed between the Persian speakers and the bilinguals. The results demonstrated that the function of Persian speakers (both boys and girls groups) were better in all reading, writing, listening, and speaking skills and they gained better results.

Based on educational major: the result of liberal arts, Science, and mathematics in reading and writing skills indicated a significant difference but in listening and speaking skills this difference was not meaningful. The influence of educational majors on Persian speakers

and bilinguals was studied. The outcomes proved that the function of Persian speakers in all majors (liberal arts, Science, and mathematics) was better in all reading, writing, listening, and speaking skills and they earned better results.

Analyzing the results based on descriptive statistics was notable. The comparison between the best score of bilinguals and the weakest score of Persian students by adding elements of gender and major verified the better function of Persian speakers and the average weakest score of Persian speakers was better than the average of best scores of bilinguals.

5. Conclusion

The results of evaluating the four skills of graduated Persian speakers and bilinguals confirmed better results for Persian speakers with considerable differences and more capabilities. Since these results are for the students of the last grade of schools, the outcomes with significant differences in all the skills proved that the efforts made in formal education were not efficient enough to make children and teenagers skillful in the Persian language. This circumstance will also spread into university and, predictably, the language skills of students at university are the same as their school time situation. The result of education in each country is the consequence of the evaluation of all of the users of that pedagogical system, therefore the cause for this problem is that all of the children don't have the same language situation but the educational system assumes all of them in the same level and present same educational program for all. This negligence will disturb the educational function of language, proper and deep perceiving and finally, it will result in language lacking in graduation time. Regarding the language diversity of Iran, it is essential to verify this problem in the educational system. Also, it is vital to take heed of

the features of the students, especially in the first years of school. In the bargain, it is important to provide educational programs for the teachers of bilingual regions and empower their professional skills, mainly from the first to the third grade of elementary school. It is also crucial to assess sporadic evaluations based on national standards.

تأثیر دویاچندزبانگی بر مهارت‌های زبانی دانش‌آموختگان نظام متوسطه ایران

استادیار گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، تهران،
ایران

مریم دانشگر* ID

چکیده

تنوع قومی در ایران که تنوع زبانی را در پی دارد، از نخستین سال تحصیل در مدرسه، آموزش را تحت تأثیر قرار می‌دهد و لازم است در برنامه‌ریزی‌های آموزشی مورد توجه قرار گیرد. در چنین صورتی، ضعف تسلط بر زبان فارسی در پیشرفت تحصیلی کودکان دوزبانه اختلال ایجاد نمی‌کند. پژوهش حاضر باتوجه به این مسأله و با هدف بررسی وضعیت مهارت‌های زبانی دانش‌آموختگان دوزبانه و فارسی‌زبان ایرانی انجام شد. جامعه آماری پژوهش تمامی دانش‌آموزان سال دوازدهم بودند و نمونه آماری از شهرهای اراک، تبریز، ساری، سنندج، شیراز، یاسوج و یزد - با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و چندمرحله‌ای تصادفی - دریافت شد. روش تحقیق پیمایشی بود. علاوه بر شاخص‌های آمار توصیفی، در بخش آمار استنباطی از آزمون‌های ناپارامتری من‌ویتنی‌یو و کروسکال‌والیس و آزمون پارامتری تی‌تست و تحلیل واریانس استفاده شد. تحلیل داده‌های کمی و کیفی تحقیق نشان داد که فاصله میان نتایج دانش‌آموختگان فارسی‌زبان و دوزبانه در مهارت‌های خواندن، نوشتن، شنیدن و سخن‌گفتن معنادار و در همه مهارت‌ها عملکرد فارسی‌زبان‌ها، بهتر از دوزبانه‌ها است. این نتایج حتی با افزودن متغیرهای جنسیت و رشته تحصیلی و مقایسه میانگین بهترین امتیاز دوزبانه‌ها با ضعیف‌ترین امتیاز فارسی‌زبانان نیز صادق بود. تفاوت معنادار میان تسلط دانش‌آموختگان فارسی‌زبان و دوزبانه ایرانی در تمامی مهارت‌ها نشان داد که تلاش‌های صورت گرفته در دوره دوازده‌ساله آموزش رسمی کافی نبوده و یا از کفایت لازم برخوردار نبوده است. باتوجه به تنوع زبانی کشور ایران، پیشنهادهایی در مقاله حاضر مبتنی بر ضرورت تجدیدنظر در برنامه‌های کنونی آموزش و پرورش با نگاه ویژه به دوره‌های پیش از دبستان و سه‌ساله اول ابتدایی ارائه شد.

کلیدواژه‌ها: زبان فارسی، زبان معیار، زبان دوم، دوزبانگی، مهارت‌های زبانی، مهارت‌های ادبی.

– مقاله حاضر برگرفته از طرح پژوهشی «سنجش و تحلیل برون‌دادهای نظام آموزش متوسطه کشور از منظر مهارت‌های چهارگانه زبانی» مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی است.

* نویسنده مسئول: mm.daneshgar@gmail.com

۱. مقدمه

تسلط بر مهارت‌های زبانی^۱، نخستین و مهم‌ترین شرطی است که آغاز و یادگیری را ممکن می‌کند. دستیابی به توسعه و پیشرفت از طریق آموزش میسر است و آموزش نیز به واسطه زبان و ارتباط کلامی و نوشتاری ممکن خواهد بود، پس لازم است مهارت‌های زبانی و تسلط بر آن پیش شرط همه آموزش‌ها دانسته شود.

زبان فارسی، زبان ملی و رسمی کشور ایران است و تمامی آموزش‌های رسمی در مدارس به زبان فارسی انجام می‌شود، اما یکی از ویژگی‌های کشور، تنوع قومی و حضور زبان‌ها و گویش‌های متعدد محلی است که گستره آن جمعیت زیادی از ایرانیان را دربرمی‌گیرد. کودکان ایرانی در سن شش سالگی و هنگام ورود به مدرسه وضعیت زبانی یکسانی ندارند و تسلط آنان به زبان فارسی به یک میزان نیست. تحقیقات نشان می‌دهد در مواردی که آموزش صحیح با برنامه‌ریزی مناسب منطقه اجرا نشود، گویش‌ها و زبان‌ها در روند یادگیری کودکان هنگام ورود به مدرسه در سال اول ابتدایی اختلال ایجاد می‌کنند و دامنه آن به سال‌های بعد نیز تسری می‌یابد.

آنچه کلاتری و همکاران (۱۳۹۸: ۳۱۳-۳۱۶) در مطالعه خود ارائه کرده‌اند حاکی از آن است که دوزبانگی^۲ در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان، به‌ویژه در سال‌های نخست تحصیل مؤثر است و تفاوت معنی‌داری میان میزان مهارت خواندن کودکان تک‌زبان^۳ و دوزبان وجود دارد.

همچنین، بررسی نجاریان و مکوندی (۱۳۷۶: ۴۹-۵۰) نشان می‌دهد که سن یکی از عوامل مؤثر بر دوزبان شدن است و یادگیری زبان دوم پس از طی سال‌های کودکی با تأخیر و سختی ممکن می‌شود. با این حال، آموزش و پرورش رسمی بدون توجه به تفاوت‌های موجود، شیوه و منابع آموزشی یکسانی را برای تمام کودکان، از کودکان فارسی‌زبان تا کودکانی که زبان مادری آنان غیرفارسی بوده است، در نظر می‌گیرد. «اگرچه استفاده از کتاب‌های آموزشی یکسان برای همه دانش‌آموزان ایرانی با هدف انتقال فرهنگ غنی فارسی به نسل بعد و نیز تحکیم وحدت ملی و آموزشی ارزشمند است، اما

1. language skills
2. bilingualism
3. monolingual

این کار بدون رعایت ملاحظات زبانی می‌تواند عدالت آموزشی را به خطر افکند و موجب کاهش کارآمدی در آموزش و پرورش و به‌طور کلی، نظام آموزشی کشور گردد» (نعمت‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۸-۳۹). نتایج مترتب بر چنین روشی علاوه بر اختلال‌های نخستین سال‌های تحصیل، دوران نوجوانی و بزرگسالی را نیز تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. امروزه به‌ندرت می‌توان کشوری را سراغ داشت که لاقبل بخشی از جمعیت آن به دو یا چند زبان تکلم نکنند (Djumabaeva & Kengboyeva, 2021). بنابراین، مسئله دوزبانه یا چندزبانه بودن کودکان در شروع تحصیل از مسائل فراگیر جهانی است که در تمامی کشورهای جهان مورد توجه قرار گرفته و راه‌حل‌هایی برای آن ارائه شده است. هرچند دو یا چندزبانگی در ایران به‌عنوان یک «مسئله» نظام آموزشی به رسمیت شناخته شده، اما با وجود تلاش‌های متعدد هنوز راه‌حل فراگیر و مناسبی برای آن ارائه نشده و در حال حاضر به‌عنوان «مشکل» آموزشی طرح می‌شود.

جمعیت بزرگی از کودکان دوزبانه ایرانی قبل از ورود به مدرسه دوره‌های پیش‌دبستانی را طی نکرده و مهارت‌های ارتباطی مقدماتی را کسب ننموده‌اند، معلمان نیز آموزش‌های لازم را برای تدریس در این مناطق دریافت نکرده‌اند. به‌همین دلیل و بر اساس گزارش‌های غیررسمی، در بیشتر موارد آموزش‌ها به زبان محلی صورت می‌گیرد. تدریس به زبان محلی هرچند مشکل آموزش دروسی مانند ریاضی و علوم را رفع می‌کند، در نهایت به رشد ناقص مهارت‌های ارتباطی کودکان و نوجوانان می‌انجامد و در سیر زبان‌آموزی آنان اختلال ایجاد می‌کند. این کاستی به‌ویژه در پایه‌ها و مقاطع تحصیلی بالاتر آشکار می‌شود و با گره‌خوردن به سایر عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جامعه پیچیدگی بیشتری می‌یابد.

آنچه این مقاله به آن می‌پردازد بررسی وضعیت مهارت‌های زبان و ادب فارسی در دانش‌آموختگان دوزبانه در مقایسه با فارسی‌زبانان است. سؤالات پژوهش بر اساس متغیرهای زبان، جنسیت و رشته تحصیلی عبارت‌اند از: ۱. توانایی دانش‌آموختگان فارسی‌زبان و دوزبانه در مهارت‌های چهارگانه خواندن، نوشتن، شنیدن و سخن گفتن به زبان فارسی چگونه است؟ ۲. توانایی دانش‌آموختگان در مهارت‌های چهارگانه زبان

فارسی بر اساس متغیر جنسیت چگونه است؟ ۳. توانایی دانش آموختگان در مهارت‌های چهارگانه زبان فارسی بر اساس رشته تحصیلی چگونه است؟ بر اساس ساختار و اهداف آموزش رسمی، انتظار می‌رود که دوازده سال آموزش در مدارس به رشد مهارت‌های زبانی و ادبی دانش آموختگان انجامیده باشد و تأثیر نوع زبان، جنسیت و رشته تحصیلی در توانایی‌های زبانی دانش آموختگان - که برون‌دادهای نظام آموزشی پیش از دانشگاه محسوب می‌شوند - اندک و غیرمعنادار باشد.

۲. دوزبانگی

ارائه معنایی واحد یا جامع برای دوزبانگی^۱ امری ساده نیست. برخی زبان‌شناسان (نک. غفارثرمر، ۱۳۹۶: ۲۶۳) معتقدند هر فردی که قادر به درک زبان دیگری باشد و در فهم آن مشکلی نداشته باشد، دوزبانه محسوب می‌شود. چنین تعریفی از دوزبانگی با عنوان دوزبانگی غیرفعال^۲ نیز شناخته می‌شود. خلاف نگرش این گروه، برخی (نک. مدرسی، ۱۳۹۳: ۴۹-۵۵) معتقدند که فرد دوزبانه کسی است که بر زبان دیگری غیر از زبان مادری اش و به همان میزان مسلط باشد. اهمیت زبان از نظر تأثیری که بر فرایند آموزش دارد سبب می‌شود که با رویکردی جزئی و نگاهی دقیق‌تر، میان دوزبانگی و فراگیری زبان دوم تفاوت قائل شویم.

هنگامیکه کودک برای نخستین بار وارد مدرسه - به عنوان فضای رسمی آموزشی - می‌شود، لازم است که بتواند با آموزگار و سایر همسالان خود ارتباط برقرار کند. در این وضعیت زبان مهم‌ترین ابزار ارتباطی اوست. برای تجسم چالش‌های زبانی که برای کودک هنگام روبه‌رو شدن با این وضعیت پیش می‌آید، باید به عواملی مانند نوع زبان مادری کودک و فاصله آن با زبان معیار، هم‌زبانی او با سایر دانش‌آموزان، با معلم و سایر اولیای مدرسه، انواع زبان‌های رایج در منطقه، وضعیت خانواده از نظر زبان یا زبان‌هایی که در

۱. افرادی که زبان مادری آنان منطبق بر زبان رسمی نیست، اگر در محیطی پرورش یابند که چند زبان و گویش محلی رایج باشد، سبب می‌شود که احصای جمعیت دقیق دوزبانه‌ها یا چندزبانه‌ها میسر نشود. چنانکه تاکنون نیز چنین اتفاقی نیفتاده است و چنین آماری از جمعیت دوزبانه‌ها یا چندزبانه‌های ایران در دسترس نیست. به همین دلیل در مقاله حاضر، هر جا که از اصطلاح دوزبانگی و دوزبانه استفاده شده است چندزبانگی و چندزبانه را نیز شامل می‌شود.

خانه به آن سخن می‌گویند و سایر مسائل فرهنگی، مانند استفاده از کتاب‌های قصه و برنامه‌های کودک سیما توجه شود. در نگاه دانش‌آموز غیرفارسی‌زبانی که به تازگی وارد مدرسه می‌شود، دوزبانگی وقتی معنا و مفهومی واقعی می‌یابد که بتواند با اطرافیان خود از همسالان و همکلاسی‌ها تا معلم‌ها و اولیای مدرسه ارتباط برقرار کند، خواسته‌هایش را ابراز کند و نسبت به اتفاق‌هایی که در محیط اطرافش رخ می‌دهد عکس‌العمل نشان دهد. در چنین وضعیتی، کودک قادر است آموزش‌هایی رسمی را دریافت کند که در محدوده کارکردهای شناختی زبان صورت می‌گیرند. در غیراین صورت، مشکلاتی برای او بروز خواهد کرد که با اختلال‌های عاطفی و روانی همراه می‌شوند و در نهایت، آموزش معمول را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. امکان ارتباط متقابل وضعیت فرد دوزبانه را ارتقا می‌دهد و دوزبانگی به سبب آنکه به تقویت حافظه و عملکرد ذهنی بهتر می‌انجامد، در شمار امتیازهای شناختی و آموزشی محسوب می‌شود (رشتچی و همکاران، ۱۳۹۸). از سوی دیگر، دوزبانگی می‌تواند به ارتقای وضعیت اجتماعی فرد منجر شود، زیرا دانستن دو زبان تنها در داشتن دو نظام ارتباطی متفاوت خلاصه نمی‌شود، بلکه آگاهی از دو زبان و دو فرهنگ می‌تواند امتیاز اجتماعی ویژه‌ای محسوب شود و به برتری‌های فرهنگی، علمی و شغلی بینجامد (نک. مدرسی، ۱۳۹۳؛ Djumabaeva & Kengboyeva, 2021).

با وجود این، وضعیت همیشه اینگونه مطلوب نیست و مطالعات متعددی در ایران و جهان (Poarch & Krott, 2019; Sammons et al., 2005) نشان داده‌اند که بسیاری از کاستی‌های آموزشی، از وضعیت زبان کودک هنگام ورود به مدرسه نشأت گرفته‌اند. به عبارتی، دوزبانگی وضعیتی ثابت با تأثیرگذاری یکسان نیست و تمهیدات و برنامه‌ریزی‌های زبانی و آموزشی نقش تعیین‌کننده‌ای در نحوه عملکرد آن دارد. پژوهش‌هایی که دوره ابتدایی و اول متوسطه را دربرمی‌گیرد، بیشترین آسیب را در این زمینه گزارش می‌دهند (عصاره، ۱۳۸۷؛ روحی و بهنام، ۱۳۹۲؛ کلانتری و همکاران، ۱۳۹۸).

مطالعه حاضر قصد دارد با ارزیابی دانش‌آموزانی که در پایه دوازدهم هستند، میزان مهارت‌های خواندن، نوشتن، شنیدن و سخن گفتن دوزبانه‌ها را با فارسی‌زبانان مقایسه کند

و نشان دهد که پس از دوازده سال تحصیل، آیا ساختار رسمی آموزش و پرورش موفق به تحقق اهداف آموزشی مرتبط با مهارت‌های چهارگانه درباره آنان شده است.

۳. پیشینه پژوهش

دوزبانگی موضوعی چندوجهی است و درباره آن می‌توان از وجوه مختلف سخن گفت. نخستین موضوع قابل توجه پاسخ به این پرسش است که دوزبانگی مزیت است یا عامل بازدارنده. گرچه مطالعات فراوانی در جهان و ایران انجام شده که بر عملکرد متفاوت و سطح بالاتر دوزبانها و نقش مؤثر دوزبانگی در رشد فکری و اجتماعی کودکان و نوجوانان تأکید می‌کنند (از جمله این پژوهش‌ها می‌توان به پوارچ و کروت^۱ (2019)، جوماباوا و کنگبویوا^۲، (2021)، اسدی‌بالین (۱۳۹۴)، ابطحی و خدادادیان (۱۳۹۵) و یوسفی و همکاران (۱۳۹۶) اشاره کرد)، مطالعات فراوان دیگری بیانگر آن هستند که دوزبان بودن در ایران و برای کودکان ایرانی به طور معمول عاملی بازدارنده است، تا یک مزیت و ابزار قدرت.

نخستین مواجهه با مدرسه برای کودکانی که زبان مادری آنان با زبان ملی متفاوت است، اغلب به آشفتگی‌هایی زبانی منجر می‌شود که دوران یادگیری آنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. گسستگی میان زبان مدرسه و زبان‌های مادری دانش‌آموزان ارتباط بر پایه انگیزش فردی را با دشواری مواجه می‌کند و بدین ترتیب، بر پیشرفت تحصیلی اثرات نامطلوبی می‌گذارد (پارسایی و همکاران، ۱۳۹۲).

مقایسه اختلال‌های خواندن در بین دانش‌آموزان تک‌زبان و دوزبان در مطالعه احمدی و همکاران (۱۳۹۳) بیانگر آن است که دوزبانها در بیشتر کشورها، از جمله ایران با مشکلات متعدد زبانی و یادگیری مواجه‌اند و دوزبان بودن تأثیر معنادار منفی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارد (نیز نک، شعبانی، ۱۳۹۵). همین نتیجه در مطالعه عملکرد املايي دانش‌آموزان تک‌زبان و دوزبان ابتدایی دیده شده است (امین‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۱-۳۷) و میزان ترک تحصیل در استان‌هایی که اکثریت جمعیت آنها دوزبان هستند به میزان قابل توجهی بیشتر از سایر استان‌هاست (دانشگر، ۱۳۹۶).

1. Poarch, G. J., & Krott, A.

2. Djumabaeva, J. S., & Kengboyeva, M. Y.

بنابر نتایج پژوهش ادیب و همکاران (۱۳۹۴)، تک‌زبان‌ها قدرت خوانایی بیشتری نسبت به دوزبان‌ها دارند و چون قدرت خوانایی تأثیر مستقیمی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارد، دوزبان‌ها در دوران تحصیل خود دچار مشکل خواهند شد.

عصاره (۱۳۸۷) نیز، علت این مسأله را این نکته می‌داند که کودکان مناطق دوزبان‌ها در روندی مناسب دوزبان‌ها نمی‌شوند، بلکه بسیاری از آنان در برخورد با برنامه‌های مدرسه دوزبان‌ها می‌شوند و دوزبانگی آنان بیشتر از نوع نابرابر، نامتوازن و تصنعی است. او از مشکلات متعددی نام می‌برد که برخی مرتبط با حوزه آموزش‌اند، مانند اشکالات برنامه درسی، نامناسب بودن کتاب‌های درسی، وجود کلمات ناآشنا و دشوار در کتاب، نامناسب بودن روش‌های تدریس، کم بودن زمان آموزش و نبود دوره پیش‌دبستان.

تأثیر آموزش زبان فارسی پیش از دبستان، در مطالعه روحی و بهنام (۱۳۹۲) بررسی شده و نتیجه مرحله نخست پژوهش این است که کودکان ترک‌زبانی که از آموزش زبان فارسی پیش از دبستان بهره‌مند می‌شوند، در سال اول ابتدایی و در مهارت‌های شفاهی زبان فارسی نسبت به دیگر همسالان هم‌زبان خود توان‌ترند. نتیجه مرحله بعدی این پژوهش نشان می‌دهد که کودکان ترک‌زبانی که پیش از ورود به دبستان با زبان فارسی آشنا نشده‌اند، حتی پس از برخورداری از سه سال آموزش ابتدایی، از لحاظ مهارت‌های شفاهی زبان فارسی به مرحله موردانتظار نمی‌رسند. این در حالی است که کودک ترک‌زبانی که در دوره یک ساله پیش‌دبستانی از آموزش زبان فارسی برخوردار شده است، حتی پس از گذشت سه سال همچنان نسبت به کودکانی که این مرحله را نگذرانده‌اند، پیشرفت تحصیلی بهتری دارد.

در مطالعه فروغی و همکاران (۱۳۹۰) نیز، به تأثیر عوامل مختلفی مانند عوامل فردی، موقعیت‌های اجتماعی - اقتصادی، جنسیت، سن، شروع تماس کودک با دو زبان و میزان تماس، بر کمیت و کیفیت دوزبانگی اشاره شده است. با این حال، فیاضی (۱۳۸۹) معتقد است که صحبت کردن به دو زبان مثل هر مهارت دیگری است و نیاز به تمرین زیاد و محیط غنی زبانی دارد، بنابراین تأثیر دوزبانگی در اختلالات زبانی، فقط به‌عنوان یکی از عوامل باید موردتوجه قرار بگیرد.

بر اساس مطالعات نصیری و علی اکبری (۱۳۹۸) و عارف نژاد (۱۳۸۸)، اگر توانایی‌های دو یا چندزبانه در همان دوران ابتدایی رشد داده شوند، کودکان درک عمیق تری از زبان پیدا می‌کنند و در مدرسه از کودکان تک‌زبانه موفق تر خواهند بود. در مطالعه دیگری نیز، پیشنهاد شده است که در کنار راه‌اندازی کتابخانه‌های مجهز در مدارس مناطق دوزبانه، به ارتقای دانش معلمان مدارس ابتدایی در فرایند یاددهی و یادگیری مهارت‌های چهارگانه زبان و سوادآموزی توجه ویژه شود (خان حسنی و کاکوجویباری، ۱۳۹۳).

همچنین، برای تولید محتوای آموزشی مناسب کودکان دوزبانه لازم است تدوین متون درسی با استفاده از واژگان مشترک میان زبان رسمی و زبان مادری صورت گیرد تا کتاب‌های فارسی متناسب با سطح زبانی و شناختی دانش‌آموزان دوزبانه تألیف شوند، زیرا نتایج برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهد که کتاب‌های درسی متناسب با سطح توانایی دانش‌آموزان دوزبانه نیستند (نعمت‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰؛ ادیب و همکاران، ۱۳۹۵).

۴. روش پژوهش

روش پژوهش در این تحقیق به صورت پیمایشی^۱ بوده است. جامعه آماری تمامی دانش‌آموزان پایه دوازدهم بودند. نمونه آماری پژوهش حاضر تعداد ۵۹۵ نفر دانش‌آموخته سال آخر دوره دوم متوسطه در پایه دوازدهم بوده که از شهرهای اراک، تبریز، ساری، سنندج، شیراز، یاسوج و یزد - با روش‌های نمونه‌گیری خوشه‌ای^۲ و چندمرحله‌ای تصادفی^۳ - جمع‌آوری شده و در این مطالعه مورد استفاده قرار گرفته است (برای اطلاع بیشتر نک. دانشگر، ۱۳۹۸، ۵۳-۵۶). اطلاعات مربوط به نمونه آماری در جدول شماره (۱) قید شده است. طی این روند، انتخاب نمونه هدفمند بوده و سعی شده است تنوع زبانی مناطق مختلف ایران پوشش داده شود.

-
1. survey method
 2. cluster sampling
 3. random multistage

جدول ۱. اطلاعات آماری شرکت کنندگان

کل	رشته تحصیلی			جنسیت		وضعیت زبانی		تعداد
	ریاضی	تجربی	انسانی	دختر	پسر	فارسی زبان	دوزبانه	
۵۹۵	۱۲۷	۳۲۶	۱۴۲	۳۱۸	۲۷۷	۳۶۳	۲۳۲	
۱۰۰	۲۱	۵۵	۲۴	۵۳	۴۷	۶۱	۳۹	درصد

برای جمع آوری اطلاعات و داده‌ها از دو ابزار استفاده شده است:

الف. آزمون محقق‌ساخته^۱ چهارمهارتی که مهارت‌های خواندن، نوشتن، شنیدن و سخن گفتن به زبان فارسی را در گروه دانش‌آموزان پایه دوازدهم ارزیابی می‌کند. این آزمون وب‌بنیاد^۲ بوده و به صورت برخط در نرم‌افزار مدیریت یادگیری مودل^۳ انجام شد. تصحیح آزمون خواندن کاملاً خودکار و تصحیح آزمون نوشتن به صورت دستی انجام شد. تصحیح دو آزمون شنیدن و سخن گفتن به شیوه نیمه خودکار و با استفاده از جدول ارزیابی صورت گرفت (برای اطلاع بیشتر درباره ساخت آزمون و جداول ارزیابی نک. دانشگر، ۱۳۹۸، ۵۷-۶۱). برای تحلیل‌های آماری از نرم‌افزار آماری آر استودیو^۴ نسخه ۴/۰/۱ استفاده شد.

ب. پرسشنامه زمینه‌یابی^۵ دانش‌آموزان: برای دریافت اطلاعات زمینه‌ای و پیشین شرکت کنندگان و نیز نگرش آنان نسبت به توانایی‌های خود و دیگر مسائل مرتبط با مهارت‌های چهارگانه، به ویژه دو مهارت خواندن و نوشتن، پرسشنامه‌ای با بیست پرسش چندگزینه‌ای^۶ و کوتاه‌پاسخ^۷ طراحی شد. یکی از اهداف پرسشنامه زمینه‌یابی، دریافت اطلاعاتی درباره وضعیت زبان شرکت کنندگان بود. بر اساس پاسخی که شرکت کننده به این دو پرسش داد، تعلق او به گروه دوزبانه‌ها یا فارسی‌زبان‌ها تعیین شد:

- در منزل به چه زبانی صحبت می‌کنید؟ (می‌توانید بیشتر از یک گزینه را انتخاب کنید)

۱. زبان فارسی، ۲. زبان ترکی، ۳. زبان کردی، ۴. زبان لری، ۵. زبان عربی، ۶. زبان‌های دیگر

1. researcher-made test
2. web-based
3. Moodle
4. R Studio
5. survey questionnaire
6. multiple choice question
7. short answer question

- کدام گزینه‌ها درباره شما درست است؟ (می‌توانید چند گزینه را انتخاب کنید)

۱. در خانه ما فقط به زبان فارسی صحبت می‌شود.
۲. در خانه ما فقط به زبان غیرفارسی (ترکی، کردی، لری، عربی و ...) صحبت می‌شود.
۳. در خانه ما به هر دو زبان فارسی و غیرفارسی (ترکی، کردی، لری، عربی و ...) صحبت می‌شود.
۴. فقط پدرم به زبان غیرفارسی (ترکی، کردی، لری، عربی و ...) صحبت می‌کند.
۵. فقط مادرم به زبان غیرفارسی (ترکی، کردی، لری، عربی و ...) صحبت می‌کند.
۶. پدر و مادرم به زبان غیرفارسی (ترکی، کردی، لری، عربی و ...) صحبت می‌کنند.

در مواردی که پاسخ شرکت کنندگان درباره دوزبانه بودن یا فارسی‌زبانی مبهم بود، یا به سبب امکان انتخاب چند گزینه و یا هر دلیل دیگری تناقضی در اطلاعات ارائه شده مشاهده می‌شد، از دیگر داده‌های موجود به صورت مکمل استفاده شد: الف. صدای ضبط شده افراد که بخشی از ارزشیابی مهارت سخن گفتن بود و نوع گویش و لهجه ایشان را نشان می‌داد. ب. برگه دست‌نوشته شرکت کنندگان که در بخش ارزشیابی مهارت نوشتن دریافت شده بود و در صورت دوزبانه بودن، به سبب تأثیر قواعد و ساختار زبان مادری، نسبت به زبان معیار تفاوت‌های آشکاری داشت. پ. اطلاعات شناسنامه‌ای شرکت کنندگان.

۵. یافته‌ها

در جدول شماره (۲)، نتایج بررسی کلی مهارت‌های چهارگانه زبان فارسی بدون تأثیر متغیرهای تک یا دوزبانه بودن، جنسیت و رشته تحصیلی مشاهده می‌شود. امتیاز هر مهارت در ستون دوم جدول (۲) آمده و نتایج کسب‌شده در ستون سوم ثبت شده است. برای سهولت مقایسه نتایج هر مهارت با دیگر مهارت‌ها، مقدار میانگین با درصد نیز داخل دو کمان ذکر شده است:

جدول ۲. نتایج کلی آماره‌های توصیفی چهار مهارت

مهارت‌ها	امتیاز کامل	میانگین ^۱ (درصد)	انحراف معیار ^۲	میانه ^۳	دامنه میان چارگی ^۴
خواندن	۴۶	۲۲/۷۴۳ (۴۹/۴۴)	۶/۴۲۷	۲۳/۰	۱۸/۰۰۰ ، ۲۷/۰۰۰
نوشتن	۲۰	۱۱/۹۴۲ (۵۹/۷۱)	۳/۱۸۷	۱۲/۲۵	۱۰/۰۰۰ ، ۱۴/۰۰۰
شنیدن	۶۳	۳۳/۵۸۹ (۵۳/۳۲)	۱۳/۷۵۶	۳۶/۵	۲۳/۵۰۰ ، ۴۴/۹۵۰
سخن گفتن	۱۵۴	۸۷/۴۳۹ (۵۶/۷۸)	۱۵/۵۶۷	۸۸/۵	۷۶/۶۸۸ ، ۹۸/۸۱۲

- داده‌ها به صورت میانگین (درصد) ارائه شده‌اند.

برای بررسی فرض بهنجاری^۵ در تحلیل‌ها، آزمون شاپیروویلک^۶ انجام شد. در صورت بهنجاری بودن داده‌ها، از آزمون‌های پارامتری^۷ تی^۸ و تحلیل واریانس^۹ و در صورت بهنجاری نبودن، از آزمون‌های ناپارامتری^{۱۰} من‌ویتنی‌یو^{۱۱} و کروسکال‌والیس^{۱۲} استفاده شد.

* پرسش نخست: توانایی دانش‌آموختگان فارسی زبان و دوزبانه در مهارت‌های چهارگانه خواندن، نوشتن، شنیدن و سخن گفتن به زبان فارسی چگونه است؟
برای پاسخ به این پرسش، نتایج ارزشیابی چهارمهارتی ایشان بر اساس تک یا دوزبانه بودن بررسی می‌شود.

بررسی بهنجاری داده‌ها بر اساس نتایج آزمون شاپیروویلک نشان داد که در مهارت‌های خواندن، شنیدن و نوشتن بهنجاری برقرار نیست (ارزش احتمال $> 0/05$). بنابراین، از آزمون ناپارامتری من‌ویتنی‌یو استفاده شد. در مهارت سخن گفتن که بهنجاری برقرار بود (ارزش احتمال $< 0/05$)، از آزمون پارامتری تی استفاده شد. نتایج نشان می‌دهد

1. average
2. standard deviation
3. median
4. interquartile range
5. normality
6. Shapiro Wilk
7. parametric
8. t-test
9. Analysis of Variance (ANOVA)
10. non-parametric
11. Mann-Whitney U
12. Kruskal Wallis

که میان دوزبانه‌ها و تک‌زبانه‌های فارسی زبان در هر چهار مهارت خواندن، نوشتن، شنیدن و سخن‌گفتن تفاوت معنی‌داری برقرار است و در تمامی مهارت‌ها، فارسی‌زبانان از توانایی‌های بیشتری برخوردارند.

جدول ۳. نتایج کلی ارزشیابی مهارت‌های چهارگانه دانش‌آموزان بر اساس زبان

مهارت‌ها	دوزبانه		فارسی‌زبان		آزمون
	میانگین (درصد)	انحراف معیار	میانگین (درصد)	انحراف معیار	
خواندن	۲۱/۵۸۳ (۴۶/۹۲)	۶/۱۲۴	۲۴/۵۵۲ (۵۳/۳۷)	۶/۴۸۲	Mann-Whitney U * 0.001
نوشتن	۱۱/۲۳۳ (۵۶/۱۷)	۳/۲۰۳	۱۳/۰۴۷ (۶۵/۲۴)	۲/۸۳۲	Mann-Whitney U * 0.001
شنیدن	۲۸/۸۵۴ (۴۵/۸)	۱۳/۵۷۳	۴۰/۷۹۳ (۶۴/۷۵)	۱۰/۵۵۰	Mann-Whitney U * 0.001
سخن‌گفتن	۸۴/۴۹۶ (۵۴/۸۷)	۱۵/۲۸۹	۹۱/۸۷۴ (۵۹/۶۶)	۱۴/۹۵۰	t-test * 0.001

* در سطح خطای ۵٪ معنادار است.

- داده‌ها به صورت میانگین (درصد) ارائه شده‌اند.

* پرسش دوم: توانایی دانش‌آموختگان در مهارت‌های چهارگانه زبان فارسی بر اساس جنسیت چگونه است؟

در مرحله اول، توانایی دانش‌آموختگان در مهارت‌های چهارگانه خواندن، نوشتن، شنیدن و سخن‌گفتن فقط بر اساس جنسیت ایشان بررسی می‌شود. طبق جدول شماره (۴)، مشاهده می‌شود که در هر چهار مهارت، تفاوت معنی‌داری میان نتایج دو گروه دختر و پسر وجود دارد. در مهارت خواندن از آزمون ناپارامتری من‌ویتنی‌یو و در سه مهارت نوشتن، شنیدن و سخن‌گفتن از آزمون پارامتری تی استفاده شده است.

جدول ۴. نتایج کلی ارزشیابی مهارت‌های چهارگانه دانش‌آموزان بر اساس جنسیت

مهارت	کل	دختر	پسر	ارزش احتمال	آزمون
خواندن	(۶/۴۳) ۲۲/۷۴	(۶/۲۲) ۲۳/۸۴	(۶/۴۵) ۲۱/۴۹	$0/001 < *$	Mann-Whitney U
نوشتن	(۳/۱۹) ۱۱/۹۴	(۲/۹۶) ۱۲/۴۸	(۳/۳۳) ۱۱/۳۲	$0/001 < *$	t-test
شنیدن	(۱۳/۷۶) ۳۳/۵۹	(۱۴/۰۶) ۳۵/۱۵	(۱۳/۲۱) ۳۱/۸۱	$0/003 < *$	t-test
سخن گفتن	(۱۵/۵۷) ۸۷/۴۴	(۱۴/۷۷) ۹۱/۴۰	(۱۵/۱۸) ۸۲/۶۷	$0/001 < *$	t-test

- داده‌ها به صورت میانگین (انحراف معیار) ارائه شده‌اند.

* در سطح خطای ۵٪ معنادار است.

چنانکه ملاحظه می‌شود، متغیر جنسیت، بدون توجه به تک یا دوزبانه بودن، تفاوت معناداری ایجاد می‌کند و در تمامی مهارت‌ها دخترها از توانایی‌های بیشتری برخوردار بوده‌اند. نتیجه حاصل از یک سو، فارغ از موضوع دوزبانگی، با برتری توانش زبانی دانش‌آموزان دختر در سایر پژوهش‌ها هم‌سو است و از سوی دیگر، بیانگر ظرفیت‌های مناسبی است که در دختران نسبت به استفاده از زبان فارسی وجود دارد و باید در آموزش زبان فارسی در مناطق دوزبانه مورد توجه نظام آموزشی قرار گیرد. در مرحله بعدی که نتایج آن در جدول شماره (۵) مشاهده می‌شود، تأثیر جنسیت بر دو گروه فارسی‌زبان و دوزبانه، به تفکیک بررسی شده است.

جدول ۵. نتایج ارزشیابی مهارت‌های چهارگانه دانش‌آموزان با ترکیب دو متغیر زبان و جنسیت

مهارت	کل	دو زبانه	فارسی‌زبان	ارزش احتمال	آزمون
خواندن	(۶/۴۵) ۲۱/۴۹	(۵/۹۵) ۲۰/۳۷	(۶/۸۵) ۲۳/۶۶	$0/001 < *$	Mann-Whitney U
نوشتن	(۳/۳۳) ۱۱/۳۲	(۳/۴۹) ۱۰/۵۷	(۲/۴۴) ۱۲/۷۷	$0/001 < *$	Mann-Whitney U
شنیدن	(۱۳/۲۱) ۳۱/۸۱	(۱۲/۷۶) ۲۷/۳۸	(۹/۴۲) ۴۰/۲۵	$0/001 < *$	t-test
سخن گفتن	(۱۵/۱۸) ۸۲/۶۷	(۱۳/۴۸) ۷۹/۲۵	(۱۶/۱۶) ۸۹/۱۰	$0/001 < *$	t-test

ادامه جدول ۵.

مهارت	کل	دو زبانه	فارسی زبان	ارزش احتمال	آزمون
خواندن	۲۳/۸۴ (۶/۲۲)	۲۲/۸۲ (۶/۰۷)	۲۵/۱۶ (۶/۱۷)	*۰/۰۰۲	Mann-Whitney U
نوشتن	۱۲/۴۸ (۲/۹۶)	۱۱/۹۰ (۲/۷۴)	۱۳/۲۳ (۳/۰۶)	*۰/۰۰۱<	t-test
شنیدن	۳۵/۱۵ (۱۴/۰۶)	۳۰/۳۷ (۱۴/۲۴)	۴۱/۱۶ (۱۱/۲۸)	*۰/۰۰۱<	t-test
سخن گفتن	۹۱/۴۰ (۱۴/۷۷)	۸۹/۵۹ (۱۵/۲۵)	۹۳/۶۹ (۱۳/۸۶)	*۰/۰۱۴	t-test

- داده‌ها به صورت میانگین (انحراف معیار) ارائه شده‌اند.

* در سطح خطای ۵٪ معنادار است.

با وجود وضعیت مناسبی که در نتایج ارزشیابی دختران مشاهده شد، بررسی‌ها نشان می‌دهد که حتی با تفکیک جنسیت بین دو گروه فارسی زبان و دوزبانه باز هم تفاوت معنی داری در نتایج مهارت‌های چهارگانه آنان برقرار است و فارسی‌زبان‌ها در تمامی مهارت‌های خواندن، نوشتن، شنیدن و سخن گفتن، در هر دو گروه دختران و پسران، نتایج بهتری کسب کرده‌اند. این امر بیانگر آن است که با وجود اینکه متغیر جنسیت عاملی مهم و مؤثر در زبان‌آموزی است، در وضعیت کنونی نمی‌تواند تغییر قابل‌اعتنایی در بهبود آموزش زبان فارسی در مناطق دوزبانه ایجاد کند.

بررسی توصیفی جدول بالا نیز قابل تأمل است. با توجه به اینکه در مجموع عملکرد دخترها در هر دو گروه (فارسی زبان و دوزبانه) بهتر از پسرها است، اکنون ضعیف‌ترین نتایج فارسی‌زبان‌ها را - که مربوط به پسرهاست - با بهترین نتایج دوزبانه‌ها - که مربوط به دخترهاست - با هم مقایسه می‌کنیم. این مقایسه توصیفی بیانگر آن است که در مهارت‌های خواندن، نوشتن و شنیدن میانگین امتیاز دخترهای دوزبانه (= بالاترین امتیاز دوزبانه‌ها) باز هم از میانگین امتیاز پسرهای فارسی زبان (= پایین‌ترین امتیاز فارسی‌زبان‌ها) کمتر است؛ گرچه این دو گروه در مهارت سخن گفتن نزدیک به هم عمل کرده‌اند.

* پرسش سوم: توانایی دانش آموختگان در مهارت‌های چهارگانه زبان فارسی بر اساس رشته تحصیلی چگونه است؟

در مرحله اول، توانایی دانش آموختگان در مهارت‌های چهارگانه خواندن، نوشتن، شنیدن و سخن گفتن به زبان فارسی فقط بر اساس رشته تحصیلی ایشان بررسی می‌شود. طبق جدول (۶)، مشاهده می‌شود که در مهارت‌های خواندن و نوشتن تفاوت معناداری میان نتایج بررسی سه رشته تحصیلی انسانی، تجربی و ریاضی وجود دارد. در مهارت‌های خواندن و شنیدن از آزمون پارامتری تحلیل واریانس و در مهارت‌های نوشتن و سخن گفتن از آزمون ناپارامتری کروسکال‌والیس استفاده شده است.

جدول ۶. نتایج کلی ارزشیابی مهارت‌های چهارگانه دانش‌آموزان بر اساس رشته تحصیلی

مهارت	انسانی	تجربی	ریاضی	ارزش احتمال	آزمون
خواندن	^a (۶/۶۴) ۲۱/۵۷	^b (۶/۳۲) ۲۳/۳۵	^{ab} (۶/۲۹) ۲۲/۵۲	*.۰/۰۲۱	ANOVA
نوشتن	^a (۳/۱۹) ۱۱/۲۰	^b (۳/۲۳) ۱۲/۱۲	^b (۲/۹۵) ۱۲/۳۱	*.۰/۰۰۲	Kruskal Wallis
شنیدن	^a (۱۴/۴۹) ۳۱/۳۹	^a (۱۳/۳۶) ۳۴/۲۴	^a (۱۳/۷۸) ۳۴/۳۶	.۰/۰۹۷	ANOVA
سخن گفتن	^a (۱۴/۴۲) ۸۷/۲۲	^a (۱۵/۹۹) ۸۸/۴۷	^a (۱۵/۵۸) ۸۵/۰۵	.۰/۱۱۵	Kruskal Wallis

- داده‌ها به صورت میانگین (انحراف معیار) ارائه شده‌اند.

- حروف غیرمشترک نشان‌دهنده اختلاف معنادار بین رشته‌های تحصیلی است.

* در سطح خطای ۵٪ معنادار است.

جدول شماره (۶) نشان می‌دهد که:

- در مهارت خواندن زبان فارسی بین سه رشته تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد. برای بررسی معناداری دوه‌دو آزمون تعقیبی بین رشته‌ها انجام می‌شود. نتایج نشان می‌دهد که تفاوت معنادار فقط بین دو گروه انسانی و تجربی دیده می‌شود و از این میان گروه تجربی عملکرد بهتری داشته‌اند.

- با توجه به آزمون ناپارامتری کروسکال‌والیس، در مهارت نوشتن، بین سه رشته تحصیلی تفاوت معنادار وجود دارد. نتایج آزمون تعقیبی نشان می‌دهد که بین دو رشته انسانی و

تجربی و نیز، بین دو رشته انسانی و ریاضی تفاوت معناداری وجود دارد و گروه ریاضی بهتر عمل کرده‌اند.

- باتوجه به آزمون پارامتری تحلیل واریانس، در مهارت شنیدن بین سه رشته تحصیلی تفاوت معناداری وجود ندارد.

- باتوجه به آزمون ناپارامتری کروسکال والیس، در مهارت سخن گفتن بین سه رشته تحصیلی تفاوت معناداری وجود ندارد.

در جدول شماره (۷)، نتایج حاصل از بررسی تأثیر رشته تحصیلی بر مهارت‌های زبانی دو گروه فارسی زبان و دوزبانه نشان داده شده است:

جدول ۷. نتایج ارزشیابی مهارت‌های چهارگانه دانش آموزان با ترکیب دو متغیر زبان و رشته تحصیلی

آزمون	ارزش احتمال	فارسی زبان	دو زبانه	کل	مهارت	رشته تحصیلی
Mann-Whitney U	$0.004 < *$	(۶/۴۱) ۲۳/۱۷	(۶/۵۳) ۱۹/۹۳	(۶/۶۴) ۲۱/۵۷	خواندن	فارسی زبان
Mann-Whitney U	$0.001 < *$	(۳/۲۱) ۱۲/۲۲	(۲/۸۲) ۱۰/۱۶	(۳/۱۹) ۱۱/۲۰	نوشتن	
t-test	$0.001 < *$	(۱۳/۱۰) ۳/۶۷	(۱۲/۸۵) ۲/۶۴	(۱۴/۴۹) ۳۱/۳۹	شنیدن	
t-test	$0.001 < *$	(۱۳/۵۳) ۹/۰۳	(۱۴/۳۰) ۸/۹۸	(۱۴/۴۲) ۸۷/۲۲	سخن گفتن	
Mann-Whitney U	$0.001 < *$	(۶/۳۵) ۲۶/۰۱	(۵/۹۲) ۲۲/۰۸	(۶/۳۲) ۲۳/۳۵	خواندن	دوزبانه
t-test	$0.001 < *$	(۲/۸۶) ۱۳/۳۷	(۳/۲۳) ۱۱/۵۲	(۳/۲۳) ۱۲/۱۲	نوشتن	
t-test	$0.001 < *$	(۷/۵۴) ۴۲/۸۳	(۱۳/۶۲) ۳۰/۰۳	(۱۳/۳۶) ۳۴/۲۴	شنیدن	
t-test	$0.001 < *$	(۱۵/۰۱) ۹/۴۹	(۱۵/۶۶) ۸۵/۵۲	(۱۵/۹۹) ۸۷/۴۷	سخن گفتن	
Mann-Whitney U	$145/0 <$	(۶/۳۷) ۲۳/۶۲	(۶/۱۴) ۲۱/۶۹	(۶/۲۹) ۲۲/۵۲	خواندن	فارسی زبان
Mann-Whitney U	$0.001 < *$	(۱/۸۸) ۱۳/۵۲	(۳/۲۸) ۱۱/۴۱	(۲/۹۵) ۱۲/۳۱	نوشتن	
t-test	$0.001 < *$	(۱۱/۰۳) ۴/۱۴	(۱۳/۵۰) ۲۹/۲۷	(۱۳/۷۸) ۳۴/۳۶	شنیدن	
Mann-Whitney U	$0.049 < *$	(۱۵/۹۸) ۸/۹۶	(۱۵/۰۰) ۸۲/۸۳	(۱۵/۵۸) ۸۵/۰۵	سخن گفتن	

- داده‌ها به صورت میانگین (انحراف معیار) ارائه شده‌اند.

* در سطح خطای ۰.۰۵ معنادار است.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که پس از تفکیک رشته تحصیلی بین دو گروه فارسی‌زبان و دوزبانه، باز هم تفاوت معنی‌داری در نتایج مهارت‌های چهارگانه آنان برقرار است و فارسی‌زبانان در تمامی مهارت‌های خواندن، نوشتن، شنیدن و سخن‌گفتن و در تمامی رشته‌های تحصیلی انسانی، تجربی و ریاضی بهتر از دوزبانه‌ها عمل کرده و نتایج بهتری کسب کرده‌اند.

بررسی توصیفی جدول بالا نیز قابل تأمل است. باتوجه به اینکه در مجموع بهترین عملکرد مربوط به رشته تجربی (بر اساس جدول ۶) و ضعیف‌ترین عملکرد مربوط به رشته علوم انسانی (بر اساس جدول ۶) است، ضعیف‌ترین نتایج فارسی‌زبانان را با بهترین نتایج دوزبانه‌ها (بر اساس رشته تحصیلی آنان) مقایسه می‌کنیم. این مقایسه توصیفی نشان می‌دهد که در هر چهار مهارت خواندن، نوشتن، شنیدن و سخن‌گفتن میانگین ضعیف‌ترین امتیازهای فارسی‌زبانان باز هم از میانگین بهترین امتیازهای دوزبانه‌ها - باتوجه به رشته تحصیلی - بالاتر است.

۶. بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به قصد بررسی تأثیر دوزبانگی بر میزان کسب مهارت‌های خواندن، نوشتن، شنیدن و سخن‌گفتن دانش‌آموختگان انجام شده است. نتایج به‌دست‌آمده از ارزیابی مهارت‌های چهارگانه دانش‌آموختگان فارسی‌زبان و دوزبانه نشان می‌دهد که در همه مهارت‌ها میانگین نتایج فارسی‌زبان‌ها با اختلاف معنادار بالاتر از دوزبانه‌ها بوده و فارسی‌زبانان از توانایی‌های بیشتری برخوردار بوده‌اند. باتوجه به اینکه نتایج حاصل بر گرفته از ارزشیابی مهارت‌های چهارگانه دانش‌آموزانی است که در انتهای فرصت تحصیلی دوازده‌ساله خود قرار گرفته‌اند، تفاوت معنادار میان تمامی مهارت‌ها بیانگر آن است که تلاش‌های صورت گرفته در دوره آموزش رسمی برای مسلط کردن کودکان و نوجوانان به اهداف آموزشی مرتبط با مهارت‌های چهارگانه زبان فارسی کافی نبوده است. همچنین، باتوجه به اینکه هدف بسیاری از دانش‌آموزان پس از پایان دوره تحصیل در مدرسه، وارد شدن به دانشگاه است و عموم آنان در فاصله یکی دوسال آینده به تحصیل در یکی از رشته‌های دانشگاهی مشغول خواهند شد، معلوم است که وضعیت مهارت‌های زبانی آنان در دانشگاه، در ادامه همان وضعیتی خواهد بود که پیش از این در مدرسه داشته‌اند. این

کاستی در مهارت‌های چهارگانه به‌ویژه در مهارت نوشتن - که مهارت موردنیاز در تحصیلات تکمیلی است - آشکار خواهد شد.

زبان فقط ابزاری ساده برای برقراری ارتباط یا تبادل اطلاعات نیست. در واقع، هنگام استفاده از زبان در کلاس درس و همراه با هر ارتباط کلامی و زبانی که میان معلم و دانش‌آموز رخ می‌دهد، تعاملات اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و شناختی پیچیده و گسترده‌ای در بافت زبانی اتفاق می‌افتد (Joshua, 2008: 17). از این رو، لازم است برنامه‌ریزی آموزشی رشد موازی هر چهار مهارت زبانی را موردتوجه قرار دهد و فراگیری زبان را فراتر از زبان‌آموزی صرف، به مفاهیم گسترده‌تری همچون ادراک هویت در کودکان و نوجوانان تسری دهد.

اهمیت نتایج حاصل وقتی بیشتر می‌شود که توجه کنیم تمامی شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر سال آخر دبیرستان بوده‌اند. این مسأله به این معنی است که دوازده سال از آموزش آنان در نظام رسمی آموزش و پرورش گذشته و آنها دست کم به مدت دوازده سال به زبان معیار درس خوانده و آموزش دیده‌اند. آنچه به‌عنوان نتیجه وضعیت مهارت‌های زبانی آنان ارائه شده، علیرغم آموزش دوازده‌ساله‌ای است که در نظام رسمی آموزش و پرورش ایران دیده‌اند.

این که نتیجه و محصول آموزش هر کشوری برابند ارزشیابی تمامی کاربران آن آموزش، از آغاز تا انجام، است، سبب جلب توجه به این موضوع می‌شود که برای درک علت باید به سرمنشأ بازگردیم. همه کودکان هنگام ورود به مدرسه وضعیت زبانی یکسانی ندارند، اما نظام آموزشی همه را یکسان می‌انگارد و نسبت به آموزش همگان برنامه مشابهی ارائه می‌کند. این بی‌توجهی آغازین، کارکرد آموزشی زبان را مختل می‌کند، مانع ادراک درست و عمیق می‌شود و سرانجام به کاستی‌های زبانی در هنگام دانش‌آموختگی منجر می‌شود.

در اینجا لازم است به محدودیت‌های پژوهش و تعمیم‌پذیری نتایج نیز اشاره شود. به دلیل دسترسی به امکانات موردنیاز برای ارزشیابی رایانه‌ای، ارزشیابی تنها در مراکز استان‌ها انجام شده است. بنابراین، این احتمال وجود دارد که نتایج بررسی شهرهای دیگر

وضعیت نامطلوب تری را نشان دهد. همچنین، استان‌های عرب‌زبان به دلیل همراهی نکردن اداره‌های آموزش و پرورش منطقه در این بررسی حضور نداشته‌اند.

بر اساس مطالعات پیشین، پیشنهاد می‌شود که الف. در مناطق دوزبانه به نخستین سال‌های تحصیل، شامل دوره‌های پیش از دبستان و سه‌ساله اول ابتدایی توجه ویژه شود. ب. بر اساس نظر متخصصان و مطالعات متعدد داخلی و خارجی، برنامه آموزشی مشتمل بر اهداف و راهکارهای آموزش تدوین شود. پ. ساختار متمرکز فعلی که از یک سو به محرومیت از مشارکت مناطق انجامیده و از سوی دیگر، هزینه‌های فراوان اقتصادی - اجتماعی بر دولت تحمیل کرده، اصلاح شود تا سایر افراد و گروه‌های متخصص نیز امکان تهیه و تدوین متون آموزشی مناسب کودکان دوزبانه را بیابند. ت. برای ارائه برنامه‌های آموزشی در صداوسیما، به عنوان رسانه‌ای تأثیرگذار، تمهیداتی اندیشیده شود. ث. به موازات این فعالیت‌ها، لازم است برنامه‌هایی آموزشی برای معلمان و آموزگاران مناطق دوزبانه تدارک دیده شود و صلاحیت‌های حرفه‌ای آنان، به ویژه آموزگاران پایه‌های اول تا سوم ابتدایی، به صورت مستمر تقویت شود. ج. همچنین، ارزشیابی‌های چهارمهارتی، دست کم در پایان هر مقطع، به شکل گسترده‌تر و با زمان‌بندی منظم در تمامی کشور انجام شود. استقرار نظام ارزشیابی و تضمین کیفیت در تعلیم و تربیت رسمی عمومی، یکی از اهداف عملیاتی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش است. در این سند «طراحی و اجرای نظام ارزشیابی نتیجه‌محور بر اساس استانداردهای ملی برای گذر از دوره‌های تحصیلی» راهکاری ضروری برای تحول آموزش و پرورش ایران شمرده شده، اما تاکنون هیچ عزمی برای اجرایی کردن آن مشاهده نشده است (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۰: راهکار ۲ از هدف ۱۹). در صورتی که با اجرای آن موفقیت در ارزشیابی‌های سه دوره ابتدایی، اول متوسطه و دوم متوسطه، شرط گذر از یک دوره و ورود به دوره بعدی شمرده شود، این امکان (با رعایت ضوابط و مؤلفه‌های لازم) وجود دارد که پس از برنامه‌ریزی‌های کارشناسانه‌ای که بر اساس شناخت صحیح از مشکل صورت می‌گیرد، بخشی از اهداف مرتبط با کسب مهارت‌های زبانی محقق شود و مشکلات فعلی دانش‌آموزان دوزبانه کاهش یابد.

سیاسگزاری

این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی «سنجش و تحلیل برون داده‌های نظام آموزش متوسطه کشور از منظر مهارت‌های چهارگانه زبانی» مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی است. از همکاری خانم ندا محمدی دانشجوی آمار زیستی دانشگاه علوم پزشکی تهران، خانم محدثه طاهری پژوهشگر گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی و خانم عفت امانی پژوهشگر گروه زبان‌ها و گویش‌های ایرانی، در فرهنگستان زبان و ادب فارسی سیاسگزاری می‌کنم.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Maryam Daneshgar

<https://orcid.org/0000-0001-9002-6471>

منابع

- ابطحی، مهدی و خدادادیان، مهدی. (۱۳۹۵). تأثیر دوزبانگی بر یادگیری زبان سوم؛ مطالعه میدانی بر روی فارسی‌آموزان چینی تک‌زبانه و دوزبانه. *نشریه پژوهش‌های زبان‌شناسی*، ۱۸(۱)، ۸۸-۱۰۷. doi: 10.22108/jrl.2017.21262
- احمدی، حمیرا، محمودی، عثمان، صالح، جبار و کریمی‌انپور، غفار. (۱۳۹۳). مقایسه اختلال‌های خواندن در بین دانش‌آموزان یک‌زبانه و دوزبانه. *سلامت روان کودک*، ۱۱(۱)، ۲۷-۳۵.
- ادیب، یوسف، شریفی، زهرا و محمودی، نظیره. (۱۳۹۵). مقایسه قدرت خوانایی دانش‌آموزان یک‌زبانه و دوزبانه در درس فارسی پنجم ابتدایی و رابطه آن با پیشرفت تحصیلی. *فصلنامه تعلیم و تربیت*، ۳۲(۴)، ۶۷-۸۴.
- اسدی بالین، فریبا. (۱۳۹۴). *بررسی فرایند رشد درک استعاره در کودکان دوزبانه*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
- امین‌آبادی، زهرا، امین‌آبادی، سعید، علیزاده، حمید و پورکاوه، عاطفه. (۱۳۹۵). مطالعه فراوانی و انواع غلط‌های املایی دانش‌آموزان بر اساس متغیرهای جمعیت‌شناختی. *ناتوانی‌های یادگیری*، ۶(۲)، ۲۱-۳۷.
- پارسایی، سلمان، کیانی، ستار و آزاد فارسانی، یاسر. (۱۳۹۲). مقایسه حافظه کاری و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پسر یک‌زبانه و دوزبانه. *روانشناسی*، ۱۷(۶۵)، ۱۰۴-۱۱۹.

- خان حسنی، سمیرا و کاکوجویاری، علی اصغر. (۱۳۹۳). تأثیر محیط دوزبانه بر فرایندهای درک مطلب دانش آموزان پایه چهارم ابتدایی. مجموعه مقالات نهمین همایش زبان شناسی ایران، به کوشش محمد دبیرمقدم (۴۷۹-۴۹۴). تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
- دانشگر، مریم. (۱۳۹۶). با مهر «مهر» را دریابیم؛ در احوال زبان فارسی و مسئله دوزبانگی. *خبرنامه گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی، فرهنگستان زبان و ادب فارسی*، (۳۷)، ۱-۲.
- دانشگر، مریم. (۱۳۹۸). *سنجش و تحلیل برون دادهای نظام آموزش متوسطه کشور از منظر مهارت های چهارگانه زبانی*. گزارش طرح پژوهشی، فرهنگستان زبان و ادب فارسی.
- رشتچی، مژگان، طریقت، سمانه و خوئی، رؤیا. (۱۳۹۸). ارتباط اتخاذ دیدگاه با دوزبانگی و جنسیت. *علم زبان*، ۱۰(۶)، ۳۵۷-۳۸۲. doi.org/10.22054/ls.2019.41687.1219
- روحی، افسر و بهنام، علی. (۱۳۹۲). ماندگاری تأثیر آموزش پیش دبستانی بر مهارت های شفاهی زبان فارسی کودکان ترک زبان و پیشرفت تحصیلی آنان در پایان سال سوم ابتدایی. *نوآوری های آموزشی*، ۱۲(۲)، ۱۵۷-۱۸۰.
- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش. (۱۳۹۰). *شورای عالی انقلاب فرهنگی*.
- شعبانی، محمد. (۱۳۹۵). *رابطه دوزبانگی با پیشرفت سواد خواندن: یک مطالعه چند سطحی بر اساس داده های پرنز ۲۰۱۱*. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه خوارزمی.
- عارف نژاد، سعید. (۱۳۸۸). اهمیت زبان مادری در تعلیم و تربیت کودکان دوزبانه. *پژوهش نامه آموزشی، ویژه نامه دوزبانگی*، (۱۱۹)، ۲۰-۲۲.
- عصاره، فریده. (۱۳۸۷). بررسی مشکلات زبان آموزی کودکان پایه اول ابتدایی در مناطق دوزبانه. *مطالعات برنامه درسی*، ۳(۹)، ۴۲-۶۰.
- غفارثمر، رضا. (۱۳۹۶). *مبانی جامعه شناسی زبان*. تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- فروغی، مهسا، کشاورزی ارشدی، فرناز و صالحی، مهدیه. (۱۳۹۰). مقایسه درک کلامی در دانش آموزان دختر تک زبانه و دوزبانه. *تحقیقات روانشناختی*، ۳(۱۲)، ۹۳-۱۰۵.
- فیاضی بارجینی، لیلا. (۱۳۸۹). رابطه دوزبانگی و اختلال های گفتار و زبان. *تعلیم و تربیت استثنائی*، ۲(۱۰۲)، ۶۲-۶۷.
- کلانتری، رضا. رضائی، احمد و خدیوی، اسداله. (۱۳۹۸). مطالعه میزان مهارت خواندن دانش آموزان اول ابتدایی در مناطق دوزبانه و تک زبانه. *زبان پژوهی*، ۱۱(۳۳)، ۲۹۹-۳۲۵.
- doi: 10.22051/jlr.2018.19930.1530
- مدرسی، یحیی. (۱۳۹۳). *درآمدی بر جامعه شناسی زبان*. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

نجاریان، بهمن و مکوندی، بهنام. (۱۳۷۶). مروری بر پیامدهای دوزبانگی. *تعلیم و تربیت*، ۳(۵۲)، ۵۸-۴۷.

نصیری زرنندی، زینب و علی اکبری، نگین. (۱۳۹۸). دوزبانگی و نقش آن در عملکرد تحصیلی دانش آموزان دوره ابتدایی. *پیشرفت‌های نوین در روان‌شناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش*، ۲(۱۹)، ۵۴-۴۷.

نعمت‌زاده، شهین، دادرس، محمد، دستجردی کاظمی، مهدی و منصوری‌زاده، محرم. (۱۳۹۰). *واژگان پایه فارسی از زبان کودکان ایرانی*. تهران: انتشارات مدرسه.

یوسفی، رحیم، سلیمانی، مهران و غضنفریان پور، سمیرا. (۱۳۹۶). مقایسه تغییر توجه و خلاقیت در کودکان دوزبانه و تک‌زبانه. *توانبخشی*، ۱۸(۱)، ۱۲-۱. doi: 10.21859/jrehab-18011

References

- Abtahi, M., & Khodadadian, M. (2017). The effect of bilingualism on the third language learning: A case study of the monolingual and bilingual Chinese Persian learners. *Journal of Researches in Linguistics*, 8(1), 71-88. doi: 10.22108/jrl.2017.21262 [In Persian]
- Adib, Y., Sharifi, Z., & Mahmoodi, N. (2017). A comparison in reading ability and achievement between mono-Lingual and bilingual fifth graders. *Education*, 32(4), 67-84. [In Persian]
- Ahmadi, H., Mahmoudi, O., Saleh, J., & KarimianPour, G. (2015). Comparison of reading disorders in monolingual and bilingual students. *Child Mental Health*, 1(1), 27-35. [In Persian]
- Aminabadi, Z., Aminabadi, S., Alizadeh, H., & Poorkaveh, A. (2017). The study of frequency and types of spelling errors based on students' demographic variables. *Journal of Learning Disabilities*, 6(2), 21-37. [In Persian]
- Arefnejad, S. (2009). The importance of the mother tongue in the education of bilingual children. *Educational Research Paper, Special Paper on Bilingualism*, (119), 20-22. [In Persian]
- Asadibalin, F. (2014). *Investigating the growth process of metaphor understanding in bilingual children* [Master's thesis, University of Allameh Tabataba'i]. [In Persian]
- Asare, F. (2008). Investigating the language learning problems of first grade children in bilingual areas. *Curriculum Studies*, 3(9), 42-60. [In Persian]
- Daneshgar, M. (2017). Regarding the Persian language and the bilingualism issue. *Newsletter of Persian Language and Literature Education*

- Department, The Academy of Persian Language and Literature*, (37), 1-2. [In Persian]
- Daneshgar, M. (2019). *Measurement and analysis of the output of Iran's high school educational system from the four linguistic skills points of view*. [Research project, The Academy of Persian Language and Literature]. [In Persian]
- Djumabaeva, J. S., & Kengboyeva, M. Y. (2021). Bilingualism and its importance in human life. *Linguistics and Culture Review*, 5(1), 53-63. <https://doi.org/10.37028/lingure.v5n1.451>
- Fayazi Barjini, L. (2010). The relationship between bilingualism and speech and language disorders. *Exceptional Education*, 2(102), 62-67. [In Persian]
- Foroghi, M., Keshavarziarshadi, F., & Salehi, M. (2011). Comparison of verbal comprehension in monolingual and bilingual female students. *Psychological Investigation*, (12)3, 93-105. [In Persian]
- Fundamental Reform Document of Education (FRDE) in the Islamic Republic of Iran*. (2011). Supreme Council of the Cultural Revolution. [In Persian]
- Ghafarsamar, R. (2016). *Basics of Sociology of Language*. Tehran: Tarbiat Modarres University. [In Persian]
- Joshua J. T. (2008). *Teacher-initiated talk and student oral discourse in a second language literature classroom: A sociocultural analysis*. [Doctoral dissertation, University of Iowa]. <https://doi.org/10.17077/etd.e88o62p1>
- Kalantari, R., Ramezani, A., & Khadivi, A. (2020). A study on reading proficiency of first grade students at Turkish Persian bilingual and Persian monolingual regions. *Language Research*, 11(33), 299-325. doi: 10.22051/jlr.2018.19930.1530. [In Persian]
- Khanhasani, S., & Kakujoybari, A. (2014). The effect of the bilingual environment on the reading comprehension processes of fourth grade elementary students. In M. Dabirmoghaddam (Ed.), *Proceedings of the 9th Iranian Conference on Linguistics* (479-494). Tehran: Allameh Tabataba'i University. [In Persian]
- Modarresi, Y. (2013). *An Introduction to the Sociology of Language*. Tehran: Research Institute of Humanities and Cultural Studies. [In Persian]
- Najarian, B., & Makvandi, B. (1997). A review of the consequences of bilingualism. *Education*, 3(52), 58-47. [In Persian]

- Nasiri Zarandi, Z., & Ali Akbari, N. (2018). Bilingualism and its role in the academic performance of primary school students. *New Developments in Psychology, Educational Sciences and Education*, 2(19), 47-54. [In Persian]
- Nematzadeh, Sh., Dadras, M., Dastjerdi, M., & Mansoorizadeh, M. (2011). Persian Core Vocabulary Based on Iranian Children. Tehran: Madrese Publication. [In Persian]
- Parsaie, S., Kiani, S., & Azadfarsani, Y. (2012). Comparison between working memory and academic performance in monolingual and bilingual male students. *Psychology*, 17(65), 104-119. [In Persian]
- Poarch, G. J., & Krott, A. (2019). A Bilingual Advantage? An Appeal for a Change in Perspective and Recommendations for Future Research. *Behavioral Sciences (Basel, Switzerland)*, 9(9), 1-13. <https://doi.org/10.3390/bs9090095>
- RStudio Team. (2021). *RStudio: Integrated Development Environment for R* (version 4.0.1). Boston, MA: RStudio, PBC. <http://www.rstudio.com>.
- Rashtchi, M., Tarighat, S., & Khoii, R. (2019). The Relationships between perspective taking, bilingualism, and gender. *Language Science*, 6(10), 357-382. [In Persian]
- Ruhi, A., & Behnam, A. (2013). The lasting effect of preschool education on Āzari-Turk children's Persian language development and their academic achievement at the end of primary school third grade. *Educational Innovations*, 12(2), 157-180. [In Persian]
- Sammons, P., Siraj-Blatchford, I., Sylva, K., Melhuish, E., Taggart, B., & Elliot, K. (2005). Investigating the Effects of Pre-school Provision: Using Mixed Methods in the EPPE Research. *Social Research Methodology*, 8(3), 207-224. <https://doi.org/10.1080/13645570500154840>.
- Shabani, M. (2015). *The relationship of bilingualism to reading literacy achievement: A multilevel study based on data from Pearls 2011*. [Master's thesis, Kharazmi University]. [In Persian]
- Yousefi, R., Soleimani, M., & Ghazanfariyanpoor, S. (2017). The comparison between switching and creativity among bilingual and monolingual children. *Rehabilitation*, 18(1), 1-12. [In Persian]

استناد به این مقاله: دانشگر، مریم. (۱۴۰۲). تأثیر دویاچندزبانگی بر مهارت‌های زبانی دانش‌آموختگان نظام متوسطه ایران. *علم زبان*، ۱۰ (۱۸)، ۳۰۸-۲۷۹. doi: 10.22054/LS.2023.71705.1566

Language Science is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.